

Добридень Алла Володимирівна

к. пед. н., доцент кафедри виховних технологій

та педагогічної творчості

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА ЗІ СТУДЕНТАМИ ЗВО В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Пандемія 2020 року стала цивілізаційним викликом для всього людства, що відобразилося на освітній галузі. У більшості країн світу навчальні заклади різного типу змушені були перейти на дистанційне навчання. Частина ЗВО, які ще до карантинних обмежень мали певні напрацювання в цій галузі, змогли відносно швидко перебудуватися відповідно до нових вимог часу, проте практичні аспекти цього переходу виявили багато нових проблем, які до цього часу залишалися поза увагою дослідників.

Серед питань, які були розглянуті в дослідженнях означеного напрямку, першими були психолого-педагогічні проблеми комп'ютеризації (Є. Машбиц, А. Петровський, Н. Нечаєв). Пізніше дослідниками аналізувалися шляхи формування готовності фахівців до професійної діяльності на основі використання технологій дистанційного навчання (М. Храмова), проблеми психокогнітивних бар'єрів у сприйнятті інформації, а також інші психологічні складності, що виникають в процесі дистанційного навчання (А. Пилипенко, Н. Мараховська). Дослідників цікавили професійне самовизначення студентів в системі дистанційної освіти (Е. Тихонов), формування самоконтролю як особистісної якості учнів (О. Охлопкова) та реалізація індивідуального підходу в умовах дистанційного навчання (Т. Фадєєва).

Серед досліджень психолого-педагогічних аспектів дистанційного навчання можна згадати: особливості мотивації навчальної діяльності студентів, емоційний фактор сприйняття навчального матеріалу (А. Ісаєв),

особливості особистісно-орієнтованого навчання на основі дистанційних технологій в професійній освіті (В. Кравцов) та інші.

Аналіз теоретичних розробок з даного питання дає підстави стверджувати, що досліджень, спрямованих на обґрунтування і організацію такого виду взаємодії в дистанційному навчанні, сьогодні недостатньо, методи і засоби інтерактивної взаємодії в дистанційному навчанні вивчені мало. І ще менш освітлені питання активної взаємодії всіх учасників освітнього процесу не просто як його суб'єктів, а також і його творців, що особистісно зростають, реалізуються, самоактуалізуються в ньому.

У цьому контексті цікавим є дослідження Бровченко А., яка зазначає, що «відстань і фізичне розділення з однолітками і викладачами можуть привести до зменшення почуття приналежності до студентської спільноти. Без очного спілкування викладача зі студентом, в тому числі без візуального контакту, і не завжди в режимі реального часу, із процесу спілкування виключаються такі психологічні ресурси, як емпатія та взаємопідтримка» [1, с. 98].

Нам імпонує і ми погоджуємося з підходом, який передбачає різні рівні активності викладача і студентів залежно від ступеня залучення всіх у взаємодію:

- *перший рівень*: викладач і студент сприймаються один одним як носії навчальної функції, особистісні особливості та індивідуальність, яких не має жодного значення (акцент на сприйнятті та запам'ятовуванні інформації);
- *другий рівень*: рівень: вміння привернути і втримати увагу кожного, хто до неї приєднався, незалежно від його вихідної мотивації, вміння залучити кожного до процесів, що відбуваються у віртуальному, але все одно спільному просторі;
- *третьій рівень*: створення ефекту присутності у аудиторії, по суті – створення ілюзії, хоча відстань просторова у взаємонавчанні не завжди настільки важлива, як відстань психологічна, непорозуміння та відчуженість (творча практична діяльність результатом якої є «динамічні» знання).

Таким чином актуалізується пошук інструментів, які дозволяють організувати взаємодію на найвищому рівні не тільки між викладачем і студентами, а й організувати ефективну співпрацю між студентами.

Також серед ознак дистанційного навчання є акцент на самостійній роботі студентів в інформаційно-освітньому середовищі, що вимагає від них організаційної самостійності, самоврядності та адекватної оцінки власних можливостей.

Це, з одного боку, свідчить про достатній рівень особистісної зрілості у тих, хто отримує вищу освіту, а з іншого – ця якість посилює їх замкненість на власних навчальних цілях та збільшує відрив від інших учасників навчального процесу. Пасивне ставлення до роботи, очікування покрокового керівництва дій, нездатність планувати та прогнозувати власні дії та реакцію на них партнерів зі спілкування, звичайно, знижують готовність до дистанційного навчання, яке передбачає відсутність жорсткого контролю та тиску щодо виконання всіх його вимог [1, с. 68].

Але і занадто висока самоврядність може відірвати студента від спільної діяльності в організованих інтерактивних процесах, що також ставить задачу пошуку підходів до формування на основі особистих навчальних мотивів спільної мети, яка згуртує коло себе просторово віддалених учасників навчального процесу.

Отже, ефективна організація співпраці викладач-студенти у освітньому процесі технологіями дистанційного навчання у вищій школі передбачає врахування ряду вимог:

- психологічна готовність усіх учасників освітнього процесу до дистанційного навчання;
- врахування різноманітних можливостей віртуального простору з урахуванням предмету/теми /змісту заняття;
- достатній технічний і методичний рівень володіння інтернет-платформами;
- емоційна стійкість та стресостійкість;

- психологічний комфорт на занятті;
- практичне спрямування занять.

У зв'язку із цим можна зробити висновок про те, що проблема інтерактивної педагогічної взаємодії між викладачем і студентами в системі дистанційної освіти вимагає додаткового опрацювання. Вирішення цієї проблеми починається з розуміння психологічної сутності інтерактивності, її представленості в освітніх процесах та аналізу глибини взаємодії їх учасників.

Взаємодія із цієї точки зору не повинна відбуватися формально, виключно на рівні обміну інформацією (оскільки дистанційна освіта обмежує можливості обміну діями, що відбуваються тільки в віртуальному просторі), а включає в себе і обмін емоціями, ставленнями, настановами, впливає на мотивацію, світогляд, надихає до самоактуалізації та особистісного зростання.

Список використаних джерел

1. Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти: зб. наук. праць матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 червня 2020 р., м. Київ, Національний авіаційний університет / наук. ред. Н. П. Муранова. Київ : НАУ, 2020. 154 с.

2. Положення про електронні освітні ресурси: Документ z1695-12, від 19.07.2019, підстава-z0666-19. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#n13> (дата звернення: 21.02.2021).